

---

de mens bepaalden hun keuze. Dat dit alles gebracht kon worden op de noemer van 'Oosterse wijsheid' maakte het alleen maar intrigerender.

En fraai voorbeeld van de overgang van spiritist naar theosoof biedt het leven van de gemankeerde Franse troonpretendent Adalberth de Bourbon (1840-1887). Deze Nederlandse officier, zoon van de bekende Carl Wilhelm Naundorff en grootvader van de dichter Louis de Bourbon was oorspronkelijk lid van de Haagse spiritistische vereniging *Oromase*, die ook diverse diplomaten in haar gelederen had. Tijdens een séance dreigde Adalberth, die maar geen contact met zijn 'koninklijke grootvader' kon krijgen, 'de hele bl. boel erbij neer te gooien'. De notulen van *Oromase* vermelden ook dat hij zijn dreigement uitvoerde. Hij zocht vervolgens contact met de toenmalige leiding van de *Theosophical Society* en op 27 juni 1881 werd onder de naam *Post Nubila Lux* de eerste Nederlandse theosofische loge opgericht. Het boek vermeldt overigens niet dat Adalberth deze naam ontleende aan een dertig jaar eerder gestichte gelijknamige Joodse vrijmetselaarsloge uit Amsterdam. De spiritist, leraar en dagbladredacteur M.S. Polak was daar de centrale figuur.

Het wordt bij lezing van 'een kern van broederschap' al spoedig duidelijk dat de auteur tweeërlei invalshoek kent. Het boek is zowel een eerste kennismaking met de theosofie, waarin gelukkig een van Sanskriet doortrokken vaktaal vermeden wordt, als een feest der herkenning voor de huidige Nederlandse theosoof. In dertig paragrafen krijgt de lezer een goed beeld van wat de theosofie ten onzent in de afgelopen eeuw heeft ingehouden. Vooral de aantrekkingskracht die de beweging had op kunstenaars, met als hoogtepunten Piet Mondriaan en Frederik van Eeden, krijgt het volle pond. Dit geldt evenzeer theosofen die op een geslaagde maatschappelijke carrière kunnen terugzien. Eén van hen was de mede-eigenaar van de Rotterdamse firma Van Nelle, C.H. van der Leeuw, die niet alleen de bouw van de Van Nelle-Fabriek inspireerde, maar ook de stoot gaf tot de oprichting van een theosofische tempel te Amsterdam aan de Tolstraat (sedert 1979 in het bezit van de gemeente Amsterdam). Aangezien we meer van deze notabelen tegenkomen, doet de ergens genoteerde klacht van een Amsterdams loge-lid over de geringe financiële draagkracht